

Israel Internet Association (isoc-il)
איגוד האינטרנט הישראלי

הסדרה עצמית של תכנים באינטרנט סקירת מדיניות והמלצות

מוגש לאיגוד האינטרנט הישראלי
ע"י: גדעון זילר
יולי 2002

תוכן עינים:

3מבוא
5שיטות הסדרה
5חינוך ובנית מודעות
5פורטל להסדרה עצמית של תכנים
5טכנולוגיות מסננות תכנים
8קו חם
9אמנות וקודים אתיים
12סטנדרטים
13תחומים נוספים
14המלצות
16מקורות ונספחים

הסדרה עצמית לתכנים באינטרנט

הסדרה עצמית (self regulation) מוגדרת כחקיקה עצמית של סדרת כללים במשטר עצמי בתוך קהילה משותפת אחת ללא מעורבות ממשלתית¹.

בשנים האחרונות ישנה הכרה ברורה מצד ממשלים ומלומדים ברחבי הארץ ובעולם כי תכנים רבים בתחום האינטרנט לא ניתנים להסדרה באמצעות הממשל אלא באמצעות הסדרה עצמית או באמצעות הסדרה משותפת (co-regulation) שכוללת מרכיבים של הסדרה מטעם הממשל ומרכיבים של גופים קהילתיים.

גם משרד התקשורת הישראלי הביע עמדה דומה במסמך המדיניות שלו מדצמבר 2000 על פיה "המשרד מצפה כי בעלי רשיון למתן שירותי אינטרנט וקהילית האינטרנט הישראלי יגבשו בכוחות עצמם בפורום מתאים ובשיתוף הציבור פעילויות הסדרה עצמית לענף שירותי האינטרנט ללא מעורבתו... (של המשרד)"
בין הפעילויות הללו – "יכללו... קביעת כללי אתיקה לנושאי אספקת תכנים ויישומים".

מדיניות זו עוקבת את המדיניות המוצהרת של הנשיא קלינטון משנת 1997 שהציבה את המודל בענין:

"Clinton Administration's views on the Internet: On July 1, 1997, the Administration issued a report titled, "A Framework for Global Economic Commerce," detailing its agenda on trade and technology and its aim to spur the growth of global commerce across the Internet. The Framework is built around five central principles, the first two of which are salient here. The first principle is that the private sector should lead this growth through industry self-regulation and limited government regulation. The second is that the government should avoid imposing unnecessary restrictions on electronic commerce because such regulation may thwart development and may not be able to keep pace with rapid technological developments in the 21st century."

יש לציין כי המעבר להסדרה עצמית קיים בתחומים רבים בציבור, ובתחום התקשורת בפרט, ככל שהיא נעשית פרטית ומגוננת יותר, מתעורר הצורך להסדרה עצמית ללא פניה שנעשתה בעבר

¹ **Self-Regulation** does not have an agreed definition, but is most generally used to denote some form of collective self-governance within a formal framework of rules. On this definition, self-regulation mirrors classical public regulation except that in a purely self-regulatory regime the initiation and operation of the regime is the responsibility of a collective group such as a trade association or professional body. The absence of the state from such arrangements causes some to want to re-label them as 'associational governance' so as to distinguish them from true regulation.

לאמצעי השלטון. כך לדוגמא, נחתמה בימים אלו אמנה אתית ובה הנחיות למפיקי שידורי ילדים בטלביזיה².

בבואנו לבחון הסדרה עצמית של תכנים באינטרנט יש להבחין בין שני סוגי תכנים:

1. תוכן לא חוקי
2. תוכן מעורר מחלקות, פוגעני

לגבי תוכן לא חוקי ההנחה כי היא כי תכנים שאינם חוקיים בעולם הפיזי, ובעולם תכני ה-off-line, יהיה בלתי חוקי גם כתוכן אינטרנטי, כמו לדוגמא פורנוגרפית ילדים, פיתוי ילדים לביצוע מעשים מיניים, תעמולת שנאה וגזענות, הטרדה מינית, איומים ונושאים נוספים המוסדרים על פי החוק הישראלי.

תכנים מעררי מחלקות או פוגעניים לפחות פוטנציאליים הם תכנים שאינם בלתי חוקיים אך עשויים להוות נזק בעיקר לילדים וקטינים או כאלו שיכולים להוות פגיעה על בסיס חברה, תרבות או דת.

הניהול והבקרה של תכנים אלו, צריך להיות לפיכך, תחת בחירתו של הצרכן, משתמש הקצה, וארגונים אחראיים מהתעשייה. ארגונים כאלו, כמו איגוד האינטרנט הישראלי, יכולים וצריכים להקנות למשתמשים והצרכנים את הידע, הכלים והמנגנונים שיאפשרו להם לעצב לעצמם את סביבת האינטרנט שלהם. ברור כי פעולה כזו לא יכולה להתבצע ללא שיתוף פעולה מלא של ספקי תקשורת האינטרנט שיוכלו לעמוד בקשר ישיר עם לקוחותיהם, לספק להם מוצרים מקדמת הטכנולוגיה ולתת מענה לחששות של הציבור בתחומים אלו, וכל זאת על מנת להגשים מטרה שמשותפת לכולם: **הגדלה של האמינות, היציבות והיעילות הכלכלית של תעשיית שירותי האינטרנט לרווחת הציבור**³.

לכל נסיון להסדיר את תחום התכנים באמצעות הממשל עשוי להיות מחיר כלכלי כבד שייקר את שירותי האינטרנט עצמם, כי יהווה עול כבד מידי על ספקי התקשורת, ועשוי גם לגרום למעבר של תכנים אל שרתים מחוץ לישראל שאינם מצויים תחת מערכת חוקית קפדנית ואשר יהיו זולים יותר. התפיסה הרווחת כיום בעולם, ושעדין לא נפסקה בארץ (אם כי תלויים ועומדים משפטים בענין גם בארץ), היא כי אין להטיל חבות או אחריות על ספקי התקשורת לגבי תכנים לא חוקיים או פוגעניים המצויים בהם מאחר והטלת אחריות כזו עליהם עשויה למוטט את תעשיית האינטרנט כולה. גם תפיסת ממשל קלינטון שהובילה בתחום גרסה כי ישנם "כשלי שוק" קיצוניים בהם נדרשת מעורבות ממשלתית וחבות ספקים, אך ברוב הגדול של המקרים לא ניתן להתייחס אל האינטרנט כאל אמצעי תקשורת כפי שמתחסיים לטלביזיה, לרדיו או לעיתון, וחלק גדול מהנטל על בקרת התכנים כנגד פגיעה בילדים עובר אל ההורים בבתיים, אל הספרנים בספריות ובמרכזים הקהילתיים ואל המחנכים בבתי הספר.

² "אמנה הקובעת כללים למשדרי ילדים בטלויזיה תחתם היום בכנסת" / הארץ 15.7.02
³ ראו אתר <http://www.caip.ca>, אתר משותף לכלל מאות ספקי האינטרנט בקנדה

2. שיטות

הגישה להסרה עצמית של תכנים אינטרנטיים שונה בין מדינות המערב השונות וקיימים מודלים שונים באירופה, אוסטרליה, ארה"ב וקנדה. ואולם, בכל המדינות הללו נראה כי בשנתיים האחרונות המגמה היא לשלב בין מספר אמצעים ומנגנונים. אמצעים אלו מומלצים על ידי לאימוץ בישראל על ידי איגוד האינטרנט הישראלי.

האמצעים הללו הם:

1. חינוך ובניית מודעות
2. פורטל אינטרנט
3. טכנולוגיות מסננות
4. קו חם (HOT LINE)
5. אמנות וקודים אתיים

1. חינוך ובניית מודעות:

אתרים לשיפור החינוך ובניית המודעות קיימים בישראל באופן חלקי כגון אתר של אשנ"ב⁴, מאמרים לנוער ותלמידים באתר מט"ח⁵, ואולם אין אתרים שעוסקים ישירות בחינוך ומודעות להמענות מתכנים פוגעניים לילדים ואחרים באינטרנט וכוללים את מגוון המנגנונים המוצגים במסמך זה. בקנדה ובארה"ב ישנם מספר פורטלים, חלקם מכווני הורים, ספרנים ובתי ספר וחלקם ישירות לילדים, כגון "האתר לילדים חכמים, - cyber smart kids <http://www.cybersmartkids.com.au>, האוסטרלי השייך לרשות השידור האוסטרלית, או הפורטל הקנדי <http://www.media-awareness.ca/eng/webaware/home.htm> הפונה הן להורים, הן לילדים והן לספרנים. פורטל זה נמצא גם בקשר קבוע מול ספקי האינטרנט בתחום של הקניית ידע וכלים הדדית לגבי טכנולוגיות בתחום הסדרת תכנים. תחום החינוך בארה"ב, אירופה וקנדה כולל גם משחקי מחשב לילדים צעירים במיוחד (גילאי 10) המחנכים אותם באמצעות משחק על הסכנות ברשת⁶.

2. פורטל:

אתר הקיים משנת 2000, <http://www.getnetwise.net>, כולל בתוכו את חמשת המרכיבים המרכזיים כיום להסדרה עצמית: כלים טכנולוגיים להורדה למשתמשים, הדרכה והנחיה לגבי אפשרויות ההסדרה העצמית באינטרנט, קו חם לתלונות על אתרים פוגעניים ורשימת אתרים מומלצים לילדים.

3. טכנולוגיות סינון ברמת ה- desktop או השרת:

השימוש בטכנולוגיות תוחמות (blocking) או מסננות (filtering), קיים כבר כמה שנים, והטכנולוגיה הולכת ומשתפרת אך עדין לא הגיע לרמות דיוק משביעות רצון. לאחרונה החל ספק התקשורת הישראלי "אינטרנט זהב" להציע ללקוחותיו כלי לסינון תכנים

⁴ [/http://www.amutat-eshnav.org.il](http://www.amutat-eshnav.org.il)

⁵ <http://www.cet.ac.il/ometz/g2-2.asp>

⁶ תיאור המשחק בדוח קנדי שבתאר העולמי של ISOC

המבוסס על כלים אוטומטיים ועל כלים אנושיים שיבטיחו אתרים שאינם פוגעניים.⁷
השירות של חברת netex, נקרא safenextex)
(<http://www.safenetex.co.il/index.asp>). נושא הכלים הטכנולוגיים מעורר מחלוקות רבות מאחר והוא מעורר באופן הברור ביותר את ההתנגשות בין חופש הביטוי לבין הרצון להגן על אוכלוסיות חלשות כגון ילדים. הבעיות הקיימות הן:

- חוסר דיוק: באתרים מסוננים הפועלים על פי זיהוי של מילים שאם הם שייכים לרשימת מילים שהוכנה מראש, הם חוסמים באופן אוטומטי את האתר. כלים כאלו יחסמו גישה לאתרים הכוללים מידע גאוגרפי או תיירותי על חבל middlesex באנגליה וימנעו קריאת אינפורמציה חשובה על סרטן השד.
- על חלק מתוכנות הפילטר (Cybersitter לדוגמה) נמתחה ביקורת קשה על כך שהם מסננים גם תכנים חיוביים, זאת בעקבות בדיקה במנוע חיפוש של מונח נייטרלי בתחום זכויות אדם, במחשב בעל פילטר נמצאו 15 אתרים העוסקים בתחום לעומת למעלה מ- 4,000 אתרים שנמצאו במחשב שבו לא הותקנה תוכנת הפילטר⁸
- גם תוכנות העוסקות בסינון דברי שנאה כגון CyberPatrol, NetNanny, SurfWatch, and HateFilter נבדקו ונמצא כי החסירו נושאים רבים שלא היה בהם כל פגם⁹
- מאידך, הסינון של תכנים פוגעניים אינו אבסלוטי ועדין קימים מצבים בהם תכנים פוגעניים מצליחים להשתחל למחשבים כאילו היו תכנים ראויים.
- טענה נוקבת אחרת היא כי המנועים הללו בין אם הם אוטומטיים וודאי אם הם כוללים מרכיב אנושי שאמור להבטיח רמת דיוק מקסימלית, כמו שמוצע בישראל, מהווים צנזורה של גוף בלעדי ומהווים פגיעה חמורה בדמוקרטיה.
- גם חוקתית לא ברור אם ניתן לאפשר סינון תכנים כזה מחוץ לבתים הפרטיים. בית המשפט העליון הפדרלי בארה"ב הכריע לאחרונה בענן זה באופן ברור מאוד בסוגיה שהעסיקה את קהילת האינטרנט מספר שנים בכל מה שנוגע לסינון תכנים בספריות ציבוריות. סינון זה נעשה בחלק מן המקרים באופן וולנטרי ע"י ספריות ציבוריות בארה"ב ובחלק מהמקרים מכח תקנה מקומית של מדינה או עיר, אך לארחונה הפך לחוק מחייב לכל דבר. ע"פ בית המשפט סינון בספריות ציבוריות אינו חוקתי ופוגע בחופש הביטוי של משתמשים מגוונים שאינם ילדים פגיעים. התביעה עצמה הוגשה על ידי איגוד הספרנים האמריקנים, שחבריו נדרשו על פי החוק משנת 2000 להתקין במחשבי הספריות אמצעים טכנולוגיים שימנעו צפיה בתכנים פורנוגרפיים ותכנים אחרים בלתי הולמים לצפיה לילדים.

השופטים קבעו כי החוק (Children's Internet Protection Act - CIPA), מחייב ספריות להשתמש בטכנולוגיה החוסמת באופן בלתי מכוון גם אתרים לגיטימיים, בעוד שהיא איננה חוסמת באופן מוחלט גישה לאתרים פורנוגרפיים. כך למשל תויגו אתרים של בתי יתומים, מועמדים לבחירות וכנסיות כאתרי סקס

⁷ שירות "גלישה בטוחה": <http://www.zahav.net.il/products/default.asp>

⁸ Y. Akdeniz, Symposium: Cyber Rights, Protection, And Markets: Article Governing Pornography

& Child Pornography On The Internet: The Uk Approach, 32 U. West. L.A. L. Rev. 2001, 247, 271

⁹ A. Tsesis, Hate in Cyberspace: Regulating Hate Speech on the Internet, 38 San Diego L. Rev., Summer 2001, 817, 865

או כאתרים למבוגרים בלבד.

עוד קבעו השופטים כי בהינתן היקפה של רשת האינטרנט, קצב גידולה והשינויים המתרחשים בה מחד, והאמצעים הטכנולוגיים המתקדמים ביותר כיום לסינון תוכן מאידך, הרי שיהיה זה בלתי אפשרי לפתח אמצעי שיסן את כל התכנים הפוגעניים ורק אותם.

לפיכך, קבע בית המשפט, החוק פוגע בזכות לחופש הביטוי המוגנת בתיקון הראשון לחוקה ועל כן בטל¹⁰ תוצאות דומות יכולות להיות גם בבג"צ בארץ. אין ספק כי בחיפוש אחר פתרון טכנולוגי יש לקחת בחשבון את הפגיעה בחירויות האדם בכלל ובחופש הביטוי בפרט.

- לורנס לסינג¹¹, שנחשב למומחה עולמי והוגה דיעות מוביל בתחום האינטרנט, רואה בעיות וסכנות לדמוקרטיה במנגנונים ובתוכניות הנוכחיות של הפיקוח העצמי בתחום התוכנה. לגישתו הכיוון הנכון יותר צריך להיות בהתייחסות לתכנים ממדיניות של אחריות (כלומר מי אחראי להעברת התכנים?) למדיניות של נכסיות (כלומר מי הוא הבעלים של התוכן?) לגישתו, במקום להגיע למצב שתכנים פוגעניים (או מפרי חוק או פוגעי פרטיות וכד') יגיעו למשתמשים ואז תתעורר השאלה מי אחראי ומי משלם, יש לאפשר למשתמש להגדיר לפני כן ברמה של חילופי פרוטוקולים בין משתמשים, מהם רצונותיו, העדפותיו ונכונותו של המשתמש בכל מה שקשור להפרת פרטיותו, מסירת פרטיו, קבלת תכנו, כלומר המתמשש בעצם מנהל משא ומתן מקדמי של פרוקטולים בין המחשב שלו בו מצויים העדפותיו לשרת. הכח והשליטה נמצאים בידיים של המשתמש. גישת הנכסים מגנה על בחירה של המשתמש במקום על העברת הנתונים עצמם, לשני הכיוונים, ומבחינה הזו כיוון כמו ה-P3P של ה-W3C (ראו תיאור להלן בסעיף 6 למסמך זה) נראה ללסינג נכון יותר.
- מספר תוכנות הסינון הפופולריות בעולם מגיע כיום לכמה עשרות. בנספח ב' למסמך זה ניתן לראות את רשימת התוכנות העיקריות כיום בשוק וכן דוח מפורט על האפקטיביות והמאפיינים של כל אחת מהן (נספח ד').
- בעוד שבשנים 1996-1999 היה הכיוון ברור של יצירת תוכנות לתיחום וסינון של תכנים, הרי שכיום, כל עוד אין הישגים מוחלטים לתוכנות, הכיוון הוא וולנטרי יותר. מאז שנת 2000 צצו מערכות המכונות voluntary rating systems ונראה שהם מגשימים טוב יותר כיום את הצרכים והערכים המתנגשים בתחום ההסדרה העצמית של התכנים. על פי שיטות אלו בעלי האתרים עצמם הם אלו שמדרגים את האתרים שלהם, זאת בנוסף ליכולתו של כל משתמש להגדיר העדפות ולהכין לעצמו או לילדיו רשימות פתוחות או סגורות של אתרים. התוכנה המובילה בתחום זה היא ה-ICRA - Internet Content Rating Association, גוף שהוקם באמצע שנת 1999 על ידי נציגים מחברות תעשייה בכירות ומטרתו להקים מערכת ניטרלית המבוססת על דירוג מרצון. האתר: <http://www.icra.org/about> מקנה אינפורמציה רבה, הורדה בחינם של

¹⁰ ראה סקירה של פסק הדין באתר www.interlaw.co.il

¹¹ Lawrence Lessig, Code and other laws of cyberspace, New York 1999

תוכנות וכן אפשרות לבעל אתר למלא שאלון על האתר שלו ובו פרטים על אופי וסוגי התכנים באתר. בתמורה מקבל בעל האתר label שמאפשר לו הן להציג חותם שהוא מדורג ב- ICRA והן מוכנס לקוד האתר שלו על מנת שבעלי התוכנה יוכלו לתקשר עם אתר זה על פי העדפות המשתמש כפי שהוגדרו מראש. הנחת העבודה של ICRA היא כי גם לבעלי אתרים פוגעניים כמו אתרי פורנוגרפיה, שיש אינטרס מלא לבצע label לאתר שלהם, כי גם בעלי אתרים אלו אינם מעוניינים שילדים יגלשו בהם, ויש להם אינטרס חזק במוסדות וולנטרים של הסדרה עצמית כדי למנוע רגולציה ממשלתית שתפגע בהם יותר או תסגור אותם לחלוטין בגלל הסכנה שהיא מהווה לאוכלוסיות פגיעות.

4. קו חם- HOTLINE

הקו החם לתלונות והערות לגופים אובייטיביים הפך גם הוא לפתרון פופולרי משלים לאחר שהתעשייה נכחה בבעיות של תוכנות הסינון. הקו נועד לקבל, לעבד, לאשרר, להעריך ואף לפעול כנגד אתרים שאליהם הופנו תלונות. קו חם כזה מסיע גם כנגד אתרים שאינם חוקיים בעליל, אפילו הם אינם אתרים המצוים בשרתים מקומיים מאחר והם מאפשרים פניה למשטרה ומשם למשטרה במדינת השרת המארח. לחילופין חומר לא חוקי שמתגלה באמצעות קו חם והפנית התלונה לספק תקשורת מחייבת אותו במדינות רבות בהסרת התוכן (הוא פטור מאחריות לתוכן רק כל עוד לא יודע על קיומו). קו חם אפקטיבי מאפשר להפחית משמעותית את הפעולות האקטבייות של סינון תכני אינטרנט. גם כלכלית הוא מהווה העברת נטל מכוחות שיטור אל האזרחים המשתמשים עצמם. כיום קיימים קווים חמים פעילים לפחות בארה"ב, אנגליה, גרמניה צרפת, אוסטריה אירלנד, איסלנד, בלגיה, ספרד, דנמרק, שבדיה ונורבגיה. שני קווים חמים הנחשבים אפקטיביים הם הקו האנגלי של ה- Internet Watch Foundation- <http://www.iwf.org.uk/news/index.htm>, העוסק בעיקר כקו חם אך מטפל גם ב- labeling ובסינון תכנים. יתרון גדול של קו חם הוא באפשרות שיהיה מתואם עם קווים חמים אחרים על מנת ליצור מאגר ידע ותלונות גלובלי ככל האפשר. אתר INHOPE הוא דוגמא טובה לתיאום שכזה, ונראה ש- ISOC העולמי שמאגד מספר גופים כה גדול יכול היה גם הוא להוות מרכז ידע¹². אין ספק כי הקמת קו חם ישראלי, בקהילה כל כך קטנה כמו בישראל, תהיה אפקטיבית רק אם תהיה מתואמת אם אחד מהקווים החמים הגדולים בעולם כמו INHOPE. אין ספק כי צריך לקחת בחשבון כי כמות התכנים בישראל היא נמוכה מאוד יחסית, וחלק ניכר מהשפעה של תכנים פוגעניים מגיעה משרתים חיצוניים ובשפה זרה¹³.

אתר INHOPE נתמך על ידי הקהילה האירופית¹⁴ (<http://www.inhope.org>), האתר מצהיר על רצונו להגדיל את כמות המדינות המאוגדות בו וטוב יעשה איגוד האינטרנט

¹² ראה התייחסות של אתר ISOC העולמי לעניין ב- <http://www.isoc.org/internet/issues/children>

¹³ זו הדיעה הרווחת לגבי הונגריה שנתפסת על ידי האמריקנים כקהילה קטנה בעלת שפה ייחודית, ולכן לא צריכה להיות מוטרדת באותו אופן כמו ארה"ב מהסכנות של האינטרנט:
"U.S. market is very large and if you try to administrate it, people will eventually just go outside of the U.S. Hungary is to some extent protected by its language -- it's a smaller market that's more controlled in some ways"

¹⁴ רשימת האתרים שהוא מאגד: שבדיה: www.rb.se/hotline, ספרד: www.protey.des אוסטרליה: www.aba.gov.au, אוסטריה: www.stopleveline.at, בלגיה: www.childfocus.org, צרפת: www.pointdecontact.net, הולנד: www.meldpunt.org, ארה"ב: www.nemec.org, אירלנד:

הישראלי אם יקים קו חם ויחבור לריכוז חשוב כזה של קוים חמים. בדוח שהוצא על ידי האתר במאי 2002 (מצורף לכאן כנספח ה'), הוא מציין כי חברים בו 14 מדינות (12 מדינות באירופה, ארה"ב, אוסטרליה) וכי הוא מתורגם כעת לשמונה שפות שונות. האתר מדווח בפרוטרוט על עקרונות שונים הקיימים על פי חוק ומוסכמה במידנות השונות (לדוגמא- גיל המינימום לקיום יחסי מין מותרים המשפיע על התכנים המותרים והאסורים) וכן מציין קשיים ואתגרים בהם הוא נתקבל כגוף רב תרבותי בחקירת תכנים ואתרים שלגביהם הופנו תלונות. ברוב המקרים הקו החם כולל כתובת מייל, טלפון או טלמסר ופקס.

הפריחה של תחום זה באירופה מוסברת בכך שהאיחוד האירופי קבע כבר בנובמבר 1996 כי מועצת התקשורת של האיחוד צריכה לעודד הסדרה עצמית ומערכות מדרוג לשליטה על תכנים לא חוקיים או פוגעניים, ופתיחת קוים חמים. מועצת התרבות קבעה כי הדרך הריאלית היחידה להסדיר תכנים היא במצעות הסדרה עצמית כי כל דרך אחרת תבריח את שרתי האינטרנט אל מחוץ לגבולות האיחוד.

נראה כי גם ספקי האינטרנט צריכים להיות מעונינים בגוף כזה ואף לקחת חלק פעיל בו.

5. אמנות וקודים אתיים

כמעט כל האתרים, המנגנונים והפותרונות שהוצגו לעיל כוללים בתוכם גם אמנות וקודים אתיים על פיהם הם פועלים. בארץ פועל אתר אשנ"ב על פי קוד אתי הכולל בין השאר את העקרונות הבאים:

בתחום הפרטיות:

- אין לנצל את האמצעים הטכנולוגיים על-מנת להפר את פרטיותם של משתמשים באופן שאסור ב"עולם החיצוני".
- אין לאסוף מידע אישי על גולשים ללא ידיעתם ואין לחשוף את זהותם או מידע אחר עליהם בפני צד שלישי, באינטרנט או מחוצה לה, למעט כנדרש בחוק הגנת הפרטיות.
- איסוף וחשיפת מידע צ"ל כפופים להסכמה מדעת: זכותם של הגולשים לקבל מידע מדויק על המידע שנאסף עליהם, מה ייעשה במידע, מתי יידרש המחזיק בו לקבל את הסכמתם לשימוש בו ומתי הוא מחויב למסור את הפרטים, וכן לסרב לכך שהמידע ייאסף.
- בעלי אתרים וספקים צריכים להנהיג מדיניות של שקיפות וגילוי נאות, שתצהיר על דרגת האנונימיות שנשמרת, ובאלו תנאים מותר להפר אותה (על-פי חוק, במקרה של סכנת חיים או למניעת פשע חמור).

בתחום הדואר אלקטרוני:

- דואר אלקטרוני הוא בגדר "סוד שיחו של אדם" המוגן בחוק הגנת הפרטיות (חוק האזנת סתר): אין לחדור אליו, לצותת לו או לקרוא אותו, אלא בסייגים שמתיר החוק.
- אין להפיץ דואר מסחרי שהנמען לא ביקש לקבלו, או שלא נתן הסכמה מפורשת, ואין להוסיף משתמשים לרשימות דיוור ללא הסכמתם.
- אין לחשוף או למסור לאחר את כתובת האי-מייל של משתמשים ברשימות.

בתחום חופש הביטוי

- הסייגים החוקיים שמופעלים מחוץ לאינטרנט יחולו גם בו, בכל הקשור לחיסיון משפטי, פרסום ידיעות על קטינים, זהותם של קורבנות לעבירות מין וכד'. העובר עבירות אלו ישא באחריות עליהן (ר' בסעיף "כללי התנהגות", תחת "אחריות").
- אתרים הכוללים אלימות, פורנוגרפיה, וביטויים גזעניים יציגו באופן בולט את סיווגם, כמו "למבוגרים בלבד" (מומלץ כי הכניסה אליהם תתאפשר בעזרת סיסמא בלבד), או "לא לילדים צעירים". אתרים שאינם כוללים תכנים אלו יוכלו להציג עצמם כאתרים "לכל המשפחה". יפורסמו גם הקריטריונים לסיווג. בסיווג האתר יילקחו בחשבון גם קישורים לאתרים אחרים, מודעות הפרסומת (באנרים), פורומים וצ'אטים (הצעה באשר לסיווג האתרים, תגובש במסמך אחר).
- ספקים יתחייבו לשקיפות. הם יפרסמו את כללי הסינון לקבוצות דיון שהם מאפשרים גישה אליהן מהשרת שלהם ויידעו את לקוחותיהם כיצד להגן על עצמם מפני אתרים מסוימים.

לדעת מלומדים האמנה צריכה להיבנות באופן שתשמור על כללים ברורים על פיהם:

- החברות באמנה היא בהתנדבות, אין כפייה
- החברים מתחייבים לעמוד בחוקי התוכן
- שמירה על פרקטיות ועדכניות כי החוקים נקבעים ע"י נציגי הקהילה
- המכניקה לטיפול בתלונות על הפרות נפתרת באופן מהיר יותר וזול יותר מאשר בית משפט

לדעת מלומדים לא ניתן יהיה להפוך את המנגנון אפקטיבי ללא מקל בנוסף לגזר- שיכלול סנקציות כגון הסרה או הדחה מחברות ואי יכולת להיות חבר באיגוד¹⁵.

אתר מענין בתחום זה הוא אתר ה-BBB שמספק חותם למי שעומד באמנות ומצטרף אליהן (ישנם שני חותמים באתר ה-BBB, חותם לאמינות צרכנית מלווה באמנה וחותם לתחום של שמירה על פרטיות המלווה באמנה משל עצמו). האתר - <http://www.bbbonline.org/about/index.asp>, אמנם אינו עוסק בתכנים ערכיים אל אמעונין לקדם את האמינות של כלי האינטרנט לטובת מסחר הוגן וככזה הוא מיצג איגוד צרכנים, אך מודל הפעולה, המזכיר את מודל ICRA שהוזכר לעיל, בהחלט יכול להיות דוגמא גם לתכנים אחרים.

יש לציין כי במדינות מסוימות הכח הניתן לארגונים מסוימים העוסקים בתחום ההסדרה העצמית הוא גדול יותר ומאפשר להם להפעיל סנקציות של שלטון הן בתחום האזרחי והן בתחום הפלילי, כמו רשות שלטונית או חצי שלטונית. באוסטרליה ובגרמניה ניתנת לטריבונל כוח שיפוטי מדינתי אפילו פלילי או אזרחי כלפי ספקי התקשורת.

המודל האוסטרלי הוא מענין במיוחד מאחר ולדעת רבים הוא ממחיש את הסכנות שיכולות להיות בשמוש יתר של הסדרה עצמית. מערכת המשפט האוסטרלית יצאה מגישה של הסדרה עצמית ולכן בחרה שלא לטפל בהסדרה תכנים אלא בדרך של הסדרה עצמית. לפיכך היא הקנתה כוחות לרשות השידור האוסטרלי. באוסטרליה המדיניות הממשלתית הרשמית מאז 1997 היא כי אין מקום לשליטה ממשלתית על תכני האינטרנט יותר מאשר על תכני offline כמו ספרים סרטים, משחקי ילדים ועוד. המדיניות של הרגולטור היא לעודד רגולציה עצמית ולעודד מגנונים לפיקוח

¹⁵ Internet law: text and materials, Christopher Reed, London 2000

עצמי ללא מתן אילוצים ממשלתיים. כל זאת ע"י מתן סמכויות ותקציבים לרשות השידור האוסטרלי ה- ABA שאחראי על כל התשדורות האלקטרוניות

מרכיבי המדיניות האוסטרלית הם:

1. the establishment of a complaints online - hotline that provides a means for addressing community concerns about Internet content.
2. the development of industry codes of practice by the Internet industry.
3. the education of the community, monitoring content and other non-legislative activities.

לרשות האוסטרלית, יש כאמור "שיניים", לעומת גופים מקבילים בעולם, והיא ניסחה ופרסמה קודים לגבי מה שקשור לתכנים באינטרנט, כאלו הנמצאים בשרתים מקומיים וכאלו שהם בשרתים זרים

ניסוח הקוד מענין מאחר והוא מנוסח בלשון של המלצות, ולא מחויבת חוקית, ומדבר על מאמצים סבירים של ספקי התקשורת לשמור על תכני האינטרנט. נראה שהמגמה היתה לעודד שימוש נרחב בתוכנות סינון שיענו על דרישות מינימום:

- a. ease of installation (where applicable)
- b. ease of use
- c. configurability
- d. availability of support

באתר הרשות יש להורים יש אינפורמציה חשובה על

- Monitor and supervise children's Internet access.
- Talk to children about sites they access.
- Use an appropriate filter

ובכלל האתר הוא בעל אינפורציה רבה ומהווה מרכז ידע לגבי מותר אסור וכל מה שביניהם מבחינת תכני אינטרנט.

הנסיון האוסטרלי במגננים שהוקמו הוא ליצור אותם מהירים וזולים.

בפועל, המציאות שונה מהכוונות, לפחות בעיני המבקרים את השיטה באוסטרליה. הקוד האמור (Content Version. 6.0 Code for Industry Self Regulation In Areas Of Internet) גובש על ידי תעשיית האינטרנט באוסטרליה (ה- Industry Association (IIA Internet)) כדי לאפשר לה לעמוד בדרישות המחוקק האוסטרלי לפיקוח על תכנים באינטרנט. דרישות אלה נקבעו במסגרת ה- Broadcasting Services Act, 1992. בכך, מנסה תעשיית האינטרנט האוסטרלית למנוע את התערבות המחוקק בתחום זה. על אתר הרשות והקוד האתי ראה <http://www.aba.gov.au/internet/index.htm>

הרצון לאפשר הסדרה עצמית ללא התערבות מחוקק הוביל מנגנון מפותח, קפדן יחסית שנחשב בעיני רבים בעולם כצנזורי במיוחד. הקוד הקיים אשר אושר על ידי רשות השידור האוסטרלית (Authority Australian Broadcasting), האחראית גם על יישומו. האלמנט מעורר המחלוקת בו הוא בכך שהוא מחייב את כל ספקי הגישה לתת לכל משתמש, מיד עם חיבורו לרשת האינטרנט, אמצעים לסינון תכנים. אמצעי זה יכול להיות אחת מתוכנות סינון התכנים אשר אושרו על ידי הארגון והמיועדות להתקנה על מחשב הלקוח או יישום לסינון תכנים המופעל על-ידי ספק הגישה על גבי שרתיו.

יתרה מכך, השפעת הרשות משיכה גם כיום וכעת בימים אלה מונחת לעיון חברי ארגון ה- IIA גרסה חדשה של הקוד במסגרתה מתבקשים חברי הארגון להסכים לכך ששירותי סינון התכנים אשר הם מחויבים לספקם על פי הקוד יינתנו במחירי עלות בלבד. על פי הקוד הקיים רשאים ספקי הגישה לתמחר את אספקת שירותי הסינון והתמיכה בהם כראות עיניהם, אולם כעת מבקש ארגון האינטרנט האוסטרלי להכביד על חבריו ולחייבים לספק ללקוחותיהם את חבילות אמצעי הסינון במחירים נמוכים וזולים¹⁶.

כאמור, זו אינה המגמה בשאר העולם המערבי, שם הסיסמא כעת היא : Choise and not Censorship.

גופים כמו OECD, UNESCO מציעים להקים קונצרטיומים שיכללו את ספקי התקשורת ויתמודדו עם תכנים לא חוקיים באינטרנט, זו תהיה הזדמנות מבחינתם להראות רגשי אחריות מסוימים שלהם ולפטור אותם מעולם של חוקים מדרגים גבוהים יותר.

באתר UNESCO¹⁷ ובספרים שהוצאו על ידו¹⁸ מונחים העקרונות של UNESCO לגבי תכנים פוגעניים:

לגישתם, פיתוח של תכניות לאומיות לקודים לפיקוח עצמי שיונהגו ע"י מנהלי תכנים וספקי שירות אינטרנט ויכללו קו חם ואמנה הם הכרחיים. לאחר שנודע על תוכן פוגעני יהיה צריך להסירו מיד. בנוסף, יש לטענתם להמשיך בפיתוח והטמעת טכנולוגיות דירוג סינון וחסומה המאפשרות להורים לבצע פעולות שימנעו תכנים פוגעניים מילדיהם.

העדיפות המרכזית צריכה להיות להגנה על ילדים מפני חשיפה לתכנים פוגעניים. כמו כן נדרש עידוד להנחות ילדים כיצד לגלוש נכון וכיצד להתשמם בשירותים ממוחשבים. כל זאת במקביל להכרה בזכות של מבוגר להגיע בחופשיות לתכנים שאינם ראויים לצפייה לילדים

לדעת UNESCO קיימים ערכים אוניברסליים שלא אמור להיות לגביהם עוררין והם:
פדופיליה
טרור
פשעי שנאה וגזענות

¹⁶ חופש הפיתוי - סינון תכנים ברשת האינטרנט, מאת עו"ד גיל גרנות-מאיר, www.law.co.il

¹⁷ http://www.unesco.org/webworld/child_screen/conf_index.html

¹⁸ The International Dimensions of Cybersopace Law, Unesco 2000

6. פעילות ה-W3C-סטנדרטים

לאחר השנים הראשונות בהם עסק ה-W3C בכללי ה-PICS, שעליהם מתבססים כיום מנגנונים אחרים, מתרכז כיום ה-W3C בתחומים של ה-P3P ו-RDF, ששניהם אינם עוסקים ישירות בתחום של הסדרת תכנים, אולם הסטנדרטים האלו כמקדמי הגנת הפרטיות ושקיפות הפרופיל של אתרים עשויים לסייע ב-labeling ובדירוג של אתרים.

כאמור, מומחים רואים בתחומים אלו תקווה גדולה יותר להסדרה עצמית של תכנים בגלל שהם מתאימים יותר לתפיסה החדשה של הארכיטקטורה הנכונה של הרשת¹⁹

התפיסה של ה-P3P דומה לתפיסה של ICRA על פיה התכנים המתקבלים על יד המשתמש הם אלו שנבחרו על ידו בהגדרות שהגדיר מראש ועל פי הקודים שצורפו לאתר עצמו.

7. תחומים נוספים הנוגעים להסדרה עצמית

מסמך זה התרכז בעיקר בנושאים הקשורים לערכים חינוכיים והגנה על ילדים. יש לציין שנושא ההסדרה העצמית כולל בתוכו גם הגנה על מאגרי מידע, על רישומים אישיים, על פרטיות המשתמשים וכן בנושאים הקשורים לסחר הוגן וצרכנות.

• הגנת הצרכן

בתחום הגנת צרכן יש לציין את אתר WHICH כולל בתוכו קוד אתי שלגביו מתחייבים הספקים בתחום פרסום ופרומואים, מידע מלא על מחירים, תנאי חוזיים, אחריות, עמידה מלאה בחוק הגנת הצרכן הבריטי, סטנדרט מסוים של שירות לקוחות, שמירה על פרטיות הנתונים של הגולש, כללים לגבי טיפול במקרה של חילוקי דעות וכד'. האתר שייך למועצת הצרכנות הבריטית ומאגד מאז 1999 כ-2000 בתי עסק ומועדון של 60 אלף צרכנים חברים בנוסף לגולשים אקראיים רבים²⁰. לא מן הנמנע שאיגוד האינטרנט יקדם גם מטרות כאלו מאחר וגם נושא הצרכנות בארץ לוקה מאוד ופוגע ברווחת החיים של הצרכנים.

• במה אלטרנטיבית ליישוב סכסוכים -ADR alternative dispute resolution

ישנן כבר כמה דוגמאות ליישו בסכסוכים באמצעות האינטרנט ברמה של מגשר או ברמה של בורר, כולל באתרים העוסקים בפיקוח עצמי כמו ה-BBB, מגנונים אלו עדין אינם מפותחים וישנה בעיתיות מסוימת בהם, הם עשויים גם שלא להיות זולים כמו שירותים אחרים בתחום הפיקוח העצמי. גם אתר e-bay כולל בורר וירטואלי ויש לציין גם את Settleonline²¹ ואת clickNsettle²².

¹⁹ ראה באתר ה-C3W בענין [/http://www.w3.org/RDF](http://www.w3.org/RDF)

²⁰ ראה <http://whichwebtrader.which.net/splash.html>

²¹ [/http://www.settleonline.com](http://www.settleonline.com)

²² ראה <http://www.clicknsettle.com/index1.cfm?CFID=113281&CFTOKEN=47170513>

כמו כן יש לציין את ה - Virtual Magistrate שהיה נסיון מוקדם (1996) של קהילת האינטרנט לטפל בעצמה בסכסוכים. הטריבונל הזה נתמך עי מועצת הבוררות האמריקנית. בנוסף קיים המנגנון המפקח והמישב בתחום רישום שמות מתחם WIPO שהוקם בשנת 2000

במסגרת סכסוכים העשויים להתעורר בתחום הסדרת התכנים מוצע כיום לקדם פתרון זול ופשוט של יישוב סכסוכים וירטואלי או לפחות הקמת אומבודסמן און ליין, ואולם ענין זה עדין לא קודם בעולם ונותר כרעיון בלבד, בעיקר בשל עלויות גבוהות שהוא מחייב בד"כ.

המלצות:

כאמור, סקירת מסמך זה ושיטות ההסדרה שפותחו בעולם בשנים האחרונות הן ליבן של המלצותי האופרטיביות לאיגוד האינטרנט הישראלי.

כמעט כל המדינות המערביות נכנסו לתהליכים של הסדרה עצמית של תכנים בשנים האחרונות, חלקן שינו כיוון בשנים 1999-2000 וחלקם החלו בשנים אלו במגמה המערבת מספר מנגנונים במשולב.

לאור כל האמור והמתואר לעיל, אני מציע לנקוט גם בארץ בגישה משולבת הכוללת בשלב ראשון:

- **חינוך והגברת מודעות**
- **פורטל ידע הכולל הנחיות והסברים (כולל מדור נפרד לילדים)**
- **שיתוף עם ספקי האינטרנט אח מול הצרכנים בהקניית ידע וטכנולוגיות מסדירות תכנים**
- **חבירה אל גופים וטכנולוגיות בעולם כגון ICRA והטמעתם בארץ**
- **הקמת קו חם לתלונות על תכנים והצטרפות לגופי תיאום בינלאומיים בתחום ה"קוים החמים", כגון INHOPE.**

יתרונות:

1. אין כיום בארץ כמעט שום גוף שמטפל בהסדרת תכנים לאולכוסיות פגיעות והתגוננות מפני תכנים לא חוקיים. ניצנים של הנושא החלו להתעורר לאחרונה (הוצגה הדוגמא של אינטרנט זהב, הובע ענין בנושא עי גופים מן הציבור הדתי, הנושא מקודם ע"י אשנ"ב) לא נכון יהיה להשאיר את הענין באופן מפוזר ע"י גופים שאינם ממלכתיים כמו איגוד האינטרנט הישראלי, מאידך לא נכון יהיה להשאיר את ההסדרה אצל משרד התקשורת או רשות תקשורת סטטוטורית שתקום בעתיד.
2. איגוד האינטרנט הישראלי כבר עוסק בהסדרה עצמית בכל מה שתחומים אחרים (כגון שמות מתחם) ומוביל פרויקטים גם בנושאים חברתיים ערכיים אחרים.
3. כפי שניתן לשמוע מנציגי אשנ"ב, דוקא בישראל, האינטרנט עשוי להוות סכנה גדולה עוד יותר מאשר מדינות אחרות, ישראל היא גם כך מדינה רווית אלימות ובשנים האחרונים חל גידול גם בארץ בתופעות של פדופיליה, פורנוגרפיה ילדים ותופעות שליליות אחרות. יש חשיבות אמיתית במניעה מן האינטרנט לשאת עימו תכנים לא חוקיים או פוגעניים.
4. אף אחד מאמצעים אלו אינו כרוך ב"המצאת גלגל" אלא באימוץ המודלים המשולבים הקיימים כיום במדינות המערב ובהצטרפות למנגנונים קיימים.

מקורות נוספים לענינים שנדונו כאן ולא אוזכרו ישירות בגוף המסמך:

- .1 הספר: Youth Pornography and the Internet
http://bob.nap.edu/html/youth_internet/appE.html
- .2 Post-Newsweek Business Information, Inc 1999
October 22, 1999, Friday ,Newsbytes
- .3 BYLINE: ,HEADLINE: CDT Blasts Bertelsmann Net Regulation Memo
.DATELINE: WASHINGTON, DC, U.S.A David McGuire; Newsbytes
- .4 April 6, 2000, Thursday Communications Daily ,
- .5 DECEMBER 6, 2000 ,WASHINGTON INTERNET DAILY
- .6 SECTION: Vol. 1, No. 136
HEADLINE: Kennard Says Internet Self-Regulation on Privacy Isn't Always
& Boston College International 1998 Working

Comparative Law Review, Boston College International and Comparative Law
Review, Summer, 1998, 21 B.C. Int'l & Comp. L. Rev. 437
- .7 Fed. Comm. 52 ,March, 2000 Federal Communications Law Journal
Government NOTE: Don't Talk to Strangers: An Analysis of , L.J. 429
Protect a Child's Privacy Online and Industry Efforts to
*Dorothy A. Hertz
- .8 Journal Rutgers Computer and Technology Law
2000 Rutgers Computer and Technology Law Journal
Rutgers Computer & Tech. L.J. 357 26
- .9 Copyright (c) 2000 Vanderbilt University
Vanderbilt Law Review
October, 2000
Vand. L. Rev. 1605 53
NOTE: Protecting Health Information Privacy: The Case For Self-
Regulation of
Electronically Held Medical Records
Catherine Louisa Glenn New York University Law Review
- .10 June, 1999
N.Y.U.L. Rev. 750 74

NOTE: WHEN SPEECH IS HEARD AROUND THE WORLD: INTERNET
CONTENT
REGULATION IN THE UNITED STATES AND GERMANY

* John F. McGuire

California Law Review .11

March 2000

Calif. L. Rev. 395 88

ARTICLE: Cyberspace Self-Governance: A Skeptical View from Liberal
Theory Democratic
Neil Weinstock Netanel

Boston College International and Comparative Law Review .12

Winter, 1999

B.C. Int'l & Comp. L. Rev. 159 22

NOTE: EU Internet Regulation Policy: The Rise of Self-Regulation
Matthew J. Feeley

טכנולוגיות סינון תכנים:

AOL Parental Control	.1
Arlington Browser	.2
BAIR Filter System	.3
CSM Proxy server	.4
Cyber Patrol	.5
Cyber Sentinel	.6
Cybersitter	.7
Eyeguard	.8
Genesis	.9
Ifilter	.10
Igear	.11
Internet Sherrif	.12
InterScan WebManager	.13
KahooTZ	.14
Kidsafe Browser	.15
Kidz/net	.16
N2H2	.17
NetNanny	.18
Norton	.19
Smart Filter	.20
SuperWatch	.21
Too Cool	.22
Web Sense	.23
X-Stop	.24

נספח ג'

מצורף דוח – Self Regulation Internet Content של Bertelsmann Foundation, משנת 1999, שעורר מחלוקות רבות בזמנו (קובץ PDF)

נספח ד'

מצורף דוח שהוכן עבור רשות השידור האוסטרלית ומבצע הערכות מדויקות לביצועים של מנגנוני הסינון השונים (קובץ PDF)

נספח ה'

מצורף דוח פעילות של אתר INHOPE (קובץ PDF)